

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
ΕΡΕΥΝΗΤΗΡΙΟΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΤΥΠΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΑΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ιδρυτής: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Διευθύντης: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΕΚΤΟΣ
ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ
1954

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Γ Λ Ω Σ Σ Α Ρ Ι Ο Σ Τ Ο Ε Π Ο Σ
ΤΗΣ 9ΗΣ ΙΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ 1821 ΣΤΗ ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Ο Βασίλης Μιχαηλίδης στο έπος του «Η 9η Ιουλίου του 1821 εν Λευκωσία» μεταχειρίζεται τη νέα κυπριακή διάλεκτο, έτσι όπως την μιλάει ο λαός. Δεν κάνει προσπάθεια να την απαλλάξει απ' τις ξένες λέξεις (τουρκικές, φραγκικές), απ' τις οποίες είναι πλουτισμένη. Αυτό το κάνει ο Δημήτρης Διπέρτης, που έφερε πιο πολλά γράμματα απ' τον Μιχαηλίδη. Οι σημειώσεις που ακολουθούν, αναφέρονται σ' όλες τις λέξεις της κυπριακής διαλέκτου που βρίσκονται στο έπος της «9ης Ιουλίου στη Λευκωσία». Οι λέξεις όπως είναι στο κείμενο δίδονται στο γλωσσικό μας σημείωμα. Δηλαδή: Γράφει *ά γ ρ ω ν ί σ ε ι* και δίδεται έτσι, χωρίς να μεταφέρεται στον ενεστώτα του ρήματος απ' αρχής. Η μεταφορά γίνεται πιο ύστερα. Ο στίχος, ή οι στίχοι του έπους που αναφέρεται ή λέξη αναγράφονται όλοι. Κι' ακολουθεί ή έρμηνεία των:

ΚΥΡ. Μ. ΚΑΡΑΜΑΝΟΣ

A

άγρωνίσει: Το ρήμα *ά γ ρ ω ν ί ζ ω* = άναγνώριζω. «μέν τ ύ χ η σ ι τ χ ι' ά γ ρ ω ν ί ρ ε ι τ ο ν = μή τύχει και τον γνωρίζει (στίχ. 61).

άδονούσαν. Το ρήμα *ά δ ο ν ο ύ μ α ι* = δονούμαι «... ά δ ο ν ο ύ σ α ν τ ά β ο υ ν ά = έδονούντο τά βουνά» (στίχ. 249).

άζούλα (ή) = ζήλεια. βλ. και λέξη *π υ ρ ο μ α c h e i*. (στίχ. 159).

άης. προστακτική του ρ. *ά φ ί ν ν ω* = άφησε (στίχ. 273).

άλλαην (τήν) ή *ά λ λ α ή* = φορεσιά «Μ ι ά ν ά λ λ α ή ν = μιά φορεσιά» (στίχ. 58 και 328).

άμμάγγου και μ ά γ γ ο υ = τουλάχιστον «ά μ μ ά γ γ ο υ π ά μ ε ν έ σ σ ω μ ο υ = τουλάχιστο πάμε σπήτι μου» (στίχ. 66 και 217).

ανάδοξεν: το ρήμα *ά ν α δ ώ χ ν ω* (άναδοκέω·ω) = του ξαναφάνηκε, μετάγνοιωσε (στίχ. 359).

άναρκώννει: Το ρ. *ά ν α ρ κ ώ ν ν ω* = άραιώννω, άναριεύω «... ή ν ύ χ τ α π κ ι ό ν ά ρ κ ί τ η σ ε ν π ε ρ ί τ ο υ ν' ά ν α ρ κ ώ ν ν ε ι = Η νύχτα πιά άρχισε ν' άναριεύει (ξεφωτίζει) πιο πολύ» (στίχ. 72).

άνου: άπαντά σάν προστακτική. *ά ν ο υ* = σήκω, πληθυντ. *ά ν ο ύ τ ε* = σηκωθήτε «ά ν ο υ ν ά π ά μ ε ν = σήκω να πάμε (στίχ. 41, 385, 511).

άντάν = όντας. «ά ν τ ά ν ά ρ χ ή ψ α ν ο ί κ ρ υ φ ο ί ά ν έ μ ο ι τ χ ι' έ φ υ σ ο ύ σ α ν = όντας άρχισαν οί κρυφοί άνεμοι κι' έφυσούσαν» (στίχ. 1,7).

άντροπήν (τήν) = έντροπήν. όν. *ά ν τ ρ ο π ή* (ή) (στίχ. 204) και *ά ν τ ρ ο π κ ι α σ μ έ ν ο ς* (στίχ. 389).

άντροχασμένον (τό). Η λέξη κυριολεκτικά άναφέρεται στο άμάξι πουχει μπροστά στους

τροχούς του πέτρης για να το έμποδίζει να ξεκινήσει. «έ ν έ σ σ ω μ ο υ τ χ υ π ρ ι ν έ τ' ά μ ά ξ ι ν ά ν τ ρ ο χ ι α σ μ έ ν ο ν = Είναι σπήτι μου Κυπριανέ τ' άμάξι μου σταματημένο». (στίχ. 27).

άππεξωθκίον, έπίρρ. = άπέξω, έξωθεν, «ά π π ε ξ ω θ κ ι ό ν τ ο υ Σ α ρ α γ ι ο υ = έξω απ' το Σαράι» στίχ. 129 και 450, 516).

άππέσσω, έπίρρ. = άπό μέσα, έσωθεν, βλ. και λέξη *π υ ρ ο μ α c h e i* (στίχ. 159).

άπλωμένον (τόν) = άκκιζόμενον, ξιπασμένον (στίχ. 306).

άρκαν (τήν) όν. *ά ρ κ α* (ή) = ή άγρια «τ ή ν ά ρ κ α ν ά μ μ α δ κ ι ά ν τ ο υ = τήν άγρια ματιά του» (στίχ. 94).

άρκανθρώπους (τούς) όν. *ά ρ κ ά ν θ ρ ω π ο ς* = άγριάνθρωπος (στίχ. 529).

άρκίνησεν. το ρήμα *ά ρ τ χ ε ύ γ κ ω*, *ά ρ κ ι ν ω* και *ά ρ κ ι ν ί ζ ω* = άρχίζω. «τ χ ι' ά ρ κ ί ν η σ ε ν ε ι ς τ ή ν Τ ο υ ρ τ χ ά ν = Κι' άρχισε στην Τουρκιά» (στίχ. 2). Βλέπε και λέξη *ά ρ τ χ ε ψ α ν*.

άρκώθηκεν, το ρ. *ά ρ κ ώ ν ν ο υ μ α ι* = άγριεύω, θυμώννω, (στίχ. 357).

άρκα, έπίρρ. = έξαφνα, άφνιδιαστικά, «τ χ ι' έ ψ έ ς ά ρ π α τ χ ι' ά ν ό ρ π ι σ τ α = και χθές βράδυ ξαφνικά κι' άνέλπιστα» (στίχ. 83).

άρτchéψαν, το ρ. *ά ρ τ χ ε ύ γ κ ω*, *ά ρ κ ι ν ω*, *ά ρ κ ι ν ί ζ ω* = άρχίζω «ά ν τ ά ν ά ρ τ χ έ ψ α ν ο ί κ ρ υ φ ο ί ά ν έ μ ο ι κ ι' έ φ υ σ ο ύ σ α ν = όντας άρχισαν οί κρυφοί άνεμοι κι' έφυσούσαν» (στίχ. 1) βλ. και λέξη *ά ρ κ ί ν η σ ε ν*.

άσκερλίες (οί) τουρκ. λ. = το άσκέρι «νοϋ που τους άσκερλίες του = ένός άπό τ' άσκέρι του» (στίχ. 125).

άτροφην (τήν) όν. *ά τ ρ ο φ η* = αίγα που δεν έχει άκόμη γεννήσει «αίγαν άτροφην» (στίχ.

220). Βλ. και λέξη τόκων.
 άφταίννει, τό ρ. άφταίννω — ανάβω
 (στιχ. 481).
 άψεν και έαψεν τό ρ. άναύκω και

άνάπτω. *Αψεν = άναψε. <τc h i ' i
 άψεν λαμπάδιν = κι' άναψε κερί>
 (στιχ. 108).
 αλάτχιν (τό) = αλάκι (στιχ. 181).

B

βαδωμένοι (οί) — κλειδωμένοι. Τό ρ. βαδώννω
 = κλειδώννω, κλείνω «οί Τούρκοι
 βαδωμένοι = οί Τούρκοι κλεισμένοι»
 (στιχ. 20, 125).

βαρυκωλυήτε: τό ρ. βαρυκωλυοῦμαι
 = έμποδίζομαι, κωλύομαι, βαρυσῶμαι
 «τc h i ' i μ ε β' βαρυκωλυήτε = και
 μη μποδίξεστε» (στιχ. 99).

βαωθοῦν, τό ρ. βαώννω ή βαδώννω = κλείνω
 βλ. και λέξη βαδωμένοι (στιχ. 127).

βεκκίλης (ό) = υπεύθυνος (στιχ. 518).

βερκά (τά) = ξώβεργα (στιχ. 226).

βουρώντα έπίρη. = τρεχάλα, τρέχοντας (στιχ. 327).
 βούττημαν ήλιου (τό) = ήλιοβασίλεμα (στιχ. 558).
 βρένιμου (του) όν. βρένιμος (ό) = ό φρόνι-
 μος «τοῦ βρένιμου που το σπα-
 θί ν γ λ υ τ ὶ ν ν ε ι ή τ c h i ε φ α λ ή
 του» = του φρόνιμου ανθρώπου γλυτώνει
 τό κεφάλι του άπ' τό σπαθί (στιχ. 194 και
 195).

βρίξε, προστακτ. τό ρ. βρίζσω = σιωπῶ
 «βρίξε πκίόν» (στιχ. 382 και 440).

βριχτοί (οί) = σιωπηλοί «έμειναν οῦλοί
 τους βριχτοί — έμειναν όλοι τους σιω-
 πηλοί» (στιχ. 208 και 522).

Γ

γαίμαν (τό) = αίμα (στιχ. 271, 481, 545).

γιάλι-γιάλι, έπίρη. = σιγά-σιγά, άγάλι-άγάλι
 (στιχ. 326).

γισώσω, τό ρ. γισώννω = ισώννω (στιχ. 275).
 γλυκότερος (ό) = γλυκύτερος — γλυτχός-γλυ-

κότερος (στιχ. 386).

γλυτχόν (τό) = γλυκῦ «μ' έναν δεϊν γλυ-
 τc h ὶ ν = μ' ένα βλέμμα γλυκῦ, με μιá μα-
 τιά» (στιχ. 192).

Δ

δάρομαν (τό), δάρομαν, δάροσμα
 = τά δάρουα (στιχ. 250).

'δα πάνω έπίρη. = έδῶ πάνω «νά με μεί-
 νεις δα πάνω = νά μη μείνης έδῶ πά-
 νω» (στιχ. 66).

'δαχαμαί, έπίρη. = έδῶ χάμω (στιχ. 270).

'δειν (τό) = τό ίδειν, τό βλέμμα, ή ματιά, «μ ε
 τ ὶ δ ε ι ν τ ο υ = με τό βλέμμα του» (στιχ.
 124 και 191, 446, 531). Βλ. και λέξεις ένε-
 ψεν, δίκλυμαν.

Δευτερογιούνιν (τόν), ό Δευτερογειού-
 νης = ό 'Ιούλιος. «... τc h a i ρ ὶ ν Δ ε υ -
 τ ε ρ ο γ ι ο ὺ ν ι ν = έποχή του 'Ιουλίου»
 (στιχ. 10).

δημμένους (τους) ό δημμένος = ό δεμένος
 (στιχ. 409, 450, 519).

δησόφρυδος (ό) = συνοφρυμένος, κυριολεκτικά
 με τό φρύδι του δεμένο άπ' τη σκέψη
 «c h φ τ ὶ ς χ α μ α i δ η σ ὶ φ ρ υ δ ο ς
 τc h a i κ α ρ α μ ο υ τ σ ω μ ὲ ν ο ς =
 σκυμμένος χάμω σκεφτικός και συνοφρυμέ-
 νος» (στιχ. 183).

δίκλυμαν (τό) = γύρισμα της ματιās: «δ(κλυ-
 σε δε τόν ούρανόν = γύρισε, ίδές,
 τόν ούρανόν» «ένεψεν με τό δίκλυ-
 μαν = έγενεψε με τό γύρισμα της ματιās»
 (στιχ. 124) Βλ. και λ. ένεψεν.

διπλασματωθοῦσιν: τό ρ. διπλασματών-
 νοῦ με = άρματώννομαι διπλά (στιχ. 130).

δυσπυργάσουσιν: τό ρήμα δυσπυργῶ,
 δυσπυργάζω = δυσανασχετῶ «μπο-
 ρεϊ νά δυσπυργάσουσιν =
 μπορεί νά δυσανασχετήσουν (στιχ. 485).

E

έβρύτχίζα, τό ρήμα βρυτc h i ζ ὶ ω = γο-
 μίζω τόν κόσμο άπό φωνή (στιχ. 248).

έγέμωσεν, άντι του γέμισε (στιχ. 308).

έγιώνι, και έγιώ = έγώ «έγιώνι θ έ-
 λω Κκίόρογλου = έγώ θέλω Κκίό-
 ρογλου» (στιχ. 67 και 219, τό έγιώ τό συ-
 ναγτάμε στους στιχ. 261, 466).

έδειλίνωσεν, τό ρ. δειλινιάζει = βρα-
 δυάζει, (στιχ. 483).

έδήθηκεν, τό ρ. δήννοῦμαι = δένομαι
 «τc h i ' ε δ ή θ η κ ε ν τ ὶ φ ρ ὶ δ ι ν τ ο υ —
 κι' έδέθηκε τό φρύδι του» (στιχ. 95 και 449).

έδικιαν, τό ρήμα δκίω και δκίω = δίνω
 (στιχ. 309).

έδοξεν (του) τό ρήμα, δοκέω, δοκῶ, δώ-
 χνω, δώχνει μου, = μου φαίνεται
 (στιχ. 257).

έθεν = ήθελε νά, θά, «έθεν νά σφάξω =
 θέ νάσφαξα = θά νάσφαξα» (στιχ. 176).

εί δέ τc h i ' άν οῦ, μονολεκτικά είδετc h a -
 ν ο ὦ = εί δέ κι' άν όχι, είδεμή, «είδετc h i '
 άν οῦ έχάθης δίχως άλλον = είδεμή
 χάθηκες δίχως άλλον». (στιχ. 38, και 169,
 285, 440, 470, 505).

είντα = τείνε, τί είνε, γιατί; τί; «εϊντα θ έ-
λετε; = τί θέλετε;» (στίχ. 101).
είσεν, τὸ ρ. ἔχω, ἔχεις. ἔσεν = εἶχε «εἶσεν
σ' γ' οἱ ἄν = εἶχε σάν εἶχαν» (στίχ. 5).
ἐκλαμουρίστην, τὸ ρ. κλαμουρίξομαί =
μέ παίρνει τὸ κλάμα «εἶσεν εἰς τὸν ἔ-
κλαμουρίστην = κί' εὐθύς τὸν πῆρε
τὸ κλάμα» (στίχ. 81).
ἐκολύμπωσεν, τὸ ρ. κολύμπωνω = γίνο-
μαι κολύμπα, λακκοῦβα με νερό, λούτσα,
(στίχ. 545).
ἐκρόννοιξεν, τὸ ρ. κρόννοιώ = ἀκρονοίγω
«τότε εἰς κρόννοιξεν κρουφά =
τότε κρουφάνοιξε» (στίχ. 321).
ἐκρουσεν, τὸ ρ. κρούζω καὶ καύγω =
καίω. ἔκρουσεν = ἔκαψε «εἶσεν ἔκ-
ρουσεν κάτι χαρτιά γαμμέ-
να = κί' ἔκαψε κάτι χαρτιά γραμμένα (τυ-
πωμένα)» (στίχ. 108).
ἐλάμνισιν, τὸ ρῆμα ἐλαύνω = πήγαιναν, πήγαι-
ναν κτυπώντας (στίχ. 530).
ἐλούθηκεν, τὸ ρῆμα λούνομαι = λούζου-
με (στίχ. 281).
ἐμάχητον, τὸ ρ. μάχομαι, μάχησε,
μάχηται = ἐπροσπαθοῦσε «ἐμάχη-
τον ὁ Κιόρογλους νὰ κά-
μη καλὸ σύνη = προσπαθοῦσε ὁ Κι-
όρογλος νὰ κάμη καλὸ σύνη». (στίχ. 68 καὶ
147, 149).

ζαβὰ (τά) = στραβὰ (στίχ. 274).
ζαβρὰ ἐπίρρ. = ζεβροιά (στίχ. 518).

ἤξηλειψει, τὸ ρ. ἐξαλείφω = ἐξαφανίζω

θαφκιδὸν (τὸ) = ἡ ταφή (στίχ. 550).
θέμι, ἐπίρρ. = μάλιστα «εἶσεν εἰς τὸ
θέμι» (στίχ. 219, 484).

καβάτχιν (τὸ) = τὸ καβάκι (στίχ. 183).
κανεῖ, τὸ ρ. κανῶ = φτάνω, καννεῖ =
φτάνει, «ὡς πόσον ἀφέντην πκιδὸν
κανεῖ με = πόσον καιρὸ ἀφέντην πκιδὸν
φτάνει με» (στίχ. 240, 382).
κανίχιν (τὸ) = τὸ κανίσκι, τὸ δῶρο, «εἶσεν
εἰς τὸν κανίχιν νὰ σοῦ φέρω = γὰ δῶρο θὰ
σοῦ φέρω» (στίχ. 220).
καραμουτσωμένος (ὁ) = συνοφρευμένος (στίχ.
183). Βλ. καὶ λέξη δὴσόφρευδος.
καρκιά (ἡ) = ἡ καρδιά (στίχ. 280, 394).
κάστια (τά) = βάσανα (στίχ. 540).
καταγνώση, τὸ ρῆμα καταγνώνω = κα-

ἔμοσες, τὸ ρ. μόνω βλ. λ. (στίχ. 463, 464,
466, 476, 477).
ἐνέην, τὸ ρ. ἐμβαίνω, ἐνέην = ἐνέβην,
μπήκε. «ἐνέην στὸν νοτάν του
= μπήκε στὸ διαμέρισμά του» (στίχ. 107).
ἐνεκατωθήκασιν, τὸ ρ. νεκατώνουμαι =
ἀνακατεύομαι (στίχ. 447, 485).
ἐνεψεν, τὸ ρ. νεύγω = νεύω, κάμνω νόημα
μέ κλείσιμο τοῦ ματιοῦ «ἐνεψε με τὸ
δίκλυμα = ἔγνεψε με τὸ γύρισμα τῆς
ματιᾶς» (στίχ. 124 καὶ 290) βλ. καὶ λέξη δί-
κλυμα.
ἐντζισεν, τὸ ρ. ἀντζίζω = γγίζω (στίχ. 286).
ἐποτυλίχτην, τὸ ρ. ποτυλίγομαι = ξε-
πεισοῦμαι (στίχ. 381).
ἐσκούλλισεν, τὸ ρ. σκούλλίζω = σκεπάζω
«ἐσκούλλισεν τὸν ὀ θυμὸς =
τὸν κυρίεψε ὀ θυμὸς» (στίχ. 359).
ἐσσω (τὸ) = σπῆτι (ἐν ἔσσω μου Τσχυ-
πριανέ = εἶνε στὸ σπῆτι μου Κυπριανέ»
(στίχ. 26, 329, 334, 336).
ἐτριυργάσαν (τον), τὸ ρ. τριυρίζω, κυκλώνω.
Τὸν τριυργάσαν «εἰς τὸν ἐτριυργά-
σαν τον = εὐθύς τὸν κύκλωσαν» (στίχ. 115).
ἐυρέθητεchen = βρέθηκε (στίχ. 178).
ἐφάκκαν, τὸ ρ. φακῶ = χτυπῶ (στίχ. 526).
ἐψουψούρισεν, τὸ ρ. ψουψορίζω = ψι-
θυρίζω. «εἶσεν εἰς τὸν ἐψουψο-
ρίσαν = κί' ἐψιθυρίσαν κάτι» (στίχ. 81,
157, 282).

Ζ

ζιεύς, τὸ ρ. ζιῶ ἀντι τοῦ ζῶ (στίχ. 252).

Η

(στίχ. 178).

Θ

στραφεῖν μου = καὶ μάλιστα στήν ἐ-
πιστροφή μου (στίχ. 219, 484).

Κ

τηγορῶ «... εἶσεν εἰς τὸν ἄμας κατα-
γνώσης = καὶ θὰ μάς κατηγορήσης» (στ.
152).
καταύτις, ἐπίρρ. ξεπίτηδες, ἐπὶ τούτω (στίχ. 371,
411).
κατχαρισμὸς (ὁ) = θόρυβος πού προέρχεται ἀπὸ
σπάσιμο ξηρῶν κλαδιῶν «κατχαρι-
σμὸς ἀκούστην = ἀκούστηκε θόρυ-
βος» (στίχ. 356).
κόβκω = κόβω, κόπτω (στίχ. 269, 478).
κόλιν (τὸ) = ἡ περίπολος (στίχ. 289, τὰ κὸλια
στίχ. 484).
κόξα (ἡ) = ἡ μέση (στίχ. 258).

κοπελούδκια (τά)=τά κοπέλια, τὰ παιδιὰ (στίχ. 257).

κοπή (ἡ)=ἡ ομάδα (στίχ. 230).

κρεμαλλίστη, τὸ ρ. κ ρ ε μ μ α λ ί ζ σ υ μ α ι
=κρεμάστηκε πηδώντας, πήδηξε, «πὸ ὄ
κ ρ ε μ μ α λ λ ί σ τ η ν τ ο ὦ τ ε ι σ η =
πὸ πηδώντας κρεμάστηκε ἀπ' τὸ τεῖχος»
(στίχ. 56).

λάϊν (τὸ)=λάδι (στίχ. 432)

λαμπρατχάν (τήν)=φωτιά, λαμπρακιά (στίχ. 422).

λάξιμον (τὸ)=ἡ ὕλακῆ, ἡ ὕλακῆ τοῦ σκύλου,
τὸ γαύγισμα (στίχ. 16).

λᾶς (οἱ)=λαός, «Ἐσυχχωρήθη με
τὸ ὄς λ ᾶς=συγχωρήθηκε μετὰ τὸ λαό»
(στίχ. 88, 156, 188, 231, 397, 399).

λαλῶνιν (τὸ)=λαγγῶνι, μικρὸς λόφος, «...τ χ ι'
ἐπ κ ι α ν ν α μ ε ν μ ε τ ᾶ β ε ρ κ ᾶ

μάλιν (τὸ) ἢ λ. τουρκικῆ = ἡ περιουσία «τὸ
μ ᾶ λ ι ν τ ῆ ς ζ ω ῆ ς σ α ς =τὴν περι-
ουσία τοῦ βίου σας (πὸν θὰ σᾶς χρησιμεύ-
σῃ στὸ βίο σας) (στίχ. 120, 218).

μανιέραν (τήν)=ὁ τρόπος (στίχ. 541).

μανιχά, ἐπίρρ.=μονάχα «θ ἔ λ ω ἄ φ ἔ ν τ η
μ α ν ι χ ᾶ=θέλω ἀφέντη μόνο» στίχ. 214).

μανιχός (ὁ)=μονάχος, μόνος «...ν ᾶ ζ ῆ σ ω
μ α ν ι χ ὄ ς μ ο υ =νὰ ζήσω μόνος μου»
(στίχ. 234, 238 (μανιχοῦλλικός) (239, 240,
402, 391).

μαντρίζω=φέρνω καὶ τακτοποιῶ στὴν μάντρα
των τὰ πρόβατα. (στίχ. 238, καὶ μ α ν τ ρ ι -
σ μ ἔ ν α στίχ. 510).

μαρτυρῆς (οἱ)=μαρτυρίες (στίχ. 209)—Χωρὶς
μάρτυρες πὸν θὰ πρεπε νὰ βεβαιώσουν ἔστω
καὶ ψεύτικα πὸς οἱ Ἐπίσκοποι Κύπρου μοί-
ρασαν προκηρύξεις στὸ Λαὸ καὶ τὸν καλοῦ-
σαν σὲ ἐπανάσταση, ὁ Τοῦρκος Διοικητής,
δὲν ἤθελε νὰ διατάξει τὴ σφαγὴ τῶν Προ-
κρίτων.

μαχαιρίν (τὸ)=τὸ μαχαίρι (στίχ. 294).

μάχηςσαι, τὸ ρ. μ ᾶ χ ο υ μ α ι, μ ᾶ χ ἡ σ α ι,
μ ᾶ χ ἡ τ α ι=προσπαθῶ (στίχ. 197) Βλ.
καὶ λ. ἔ μ ᾶ χ ἡ τ ο υ ν.

ματcheλειὸν (τὸ) μακελειὸν (στίχ. 182).

μερκῆς (οἱ)=μερκῆς, μερκᾶ (ἡ)=ἡ μερκᾶ
«τ χ η α ἰ 'π ο ὗ τ ἔ ς τ ἔ σ σ ε ρ ε ι ς μ ε ρ -
κ ἔ ς =κί' ἀπ' τὶς τέσσερις μερκῆς» (στίχ.
3, 303).

μετζιλήσιν (τὸ) τουρκ. λ.=τὸ Συμβούλιον «μ ἡ ἄ -
λ ο ν μ ε τ ζ ι λ ί σ ι ν =μεγάλον Συμβούλιον»
(στίχ. 21).

νάεν, εὐκτ.=νὰ εἶεν, πὸν νά, «ν ᾶ ε ν, κ α ῆ ἡ
μ ἔ ρ α =πὸν νὰ καιγόταν (νὰ μὴ ξημέρωνε)
ἡ μέρα» στίχ. 228).

κρεμμασταρκᾶ (ἡ)=ἡ κρεμάλα «ν ε κ ρ ὄ ς
ε ἰ ς τ ῆ ν κ ρ ε μ μ α σ τ α ρ κ ᾶ ν =νεκρὸς
στὴν κρεμάλα, (Στίχ. 40, καὶ 131, 200, 418
518) Βλ. καὶ λ. χ α ζ ῖ ρ ι ν.

κροκότχινη (ἡ)=κροκκόκινη «ἐ γ ἰ ν η ν ἡ ἄ -
ν α τ ο λ ῆ κ ρ ο κ ὄ τ χ ι ν η π ε ρ ῖ -
τ ο υ =Ἐγινε ἡ Ἀνατολὴ πὸ κόκκινη»
(στίχ. 73).

Λ

π ο υ λ ι ᾶ μ ἔ σ ' τ ὸ λ α ῶ ν ι ν =κί' ἐ-
πιάναμε στὰ ξώβεργα πουλιὰ μὲς τὸ λαῶ-
νι» (στίχ. 226).

λιγγκούριν (τὸ)=πήδημα, σάλτο, (στίχ. 360).

λιμπούριν (τὸ)=μερμυγιά (στίχ. 487).

λυμίν-λυμίν=λυωμένη, κομμάτι «σ υ λ λ ο ὄ ρ ι -
τ χ η η ν, λ υ μ ῖ ν ' λ υ μ ῖ ν =ξεσχισμένη
καὶ λυωμένη σὲ κομμάτια» (στίχ. 59).

λυπήθου προστ. ἀντὶ τοῦ λυπήσου. (στίχ. 272).

Μ

μηάλον (τὸ)=μεγάλον «μ ἡ ἄ λ ο ν μ ε τ ζ ι λ ῆ -
σ ι ν =μεγάλον Συμβούλιον» (στίχ. 21).

μηνάδες (οἱ) ἐν. ὁ μῆνας=μῆνες (στίχ. 508).

μητᾶ=πρόθ. μετά, μαζί «μ ἡ τ ᾶ μ α ς =μα-
ζύ μας» (στίχ. 247, καὶ 336, 363).

Μιλλέτπασχης (ὁ) ἢ λ. τουρκικῆ καὶ σημαίνει
τὸν Ἐθνάρχην, τὸν ἀρχηγὸ τοῦ ἔθνους,
τῆς φυλῆς, «τ χ η α ἰ ὁ Μ ι λ λ ἔ τ π α σ χ ἡ ς
σ α ς =καὶ ὁ ἐθνάρχης σας» (στίχ. 118, 134).

μῆριν (τὸ)=τὸ μερτικὸ (στίχ. 252).

μισταρκὸν (τὸν)=τὸν ἐπὶ μισθῷ ἐργάτην, μ ι -
σ θ α ρ γ ὄ ν, μ ι σ θ ε ρ γ ᾶ τ η ν. Ὁ μ ι -
σ τ α ρ κ ὄ ς, «μ ἔ μ ι σ τ α ρ κ ὄ ν μ ἔ
δ ο ὗ λ ο ν =οὔτε ἐργάτην οὔτε ὑπηρέτην»
(στίχ. 221, 267).

μιτχοῖ (οἱ)=οἱ μικροὶ ὄν. ἐν. ὁ μ ι τ σ ῆ ς
«...μ ι τ χ ο ἰ τ χ η α ἰ μ ἡ ἄ λ ο ι =μικ-
ροὶ καὶ μεγάλοι» (στίχ. 153, 472).

μόννω=ὀμνύω, ὀρκίζομαι «τ χ η α ἰ 'μ ὄ ν ν ω
σ ο υ =καὶ σ' ὀρκίζομαι» (στίχ. 354).

μονόβουλοι (οἱ)=οἱ μὲ μιά βουλή. Σύμφωνοι
(στίχ. 415).

μουλλωσε: Τὸ ρ. μ ο υ λ λ ὶ ν ν ω =σιωπῶ
«μ ο ὗ λ λ ω σ ε τ χ η ἰ ' ἐ κ α τ ᾶ λ α β α =
σιῶπα καὶ ἐκακάλαβα» (στίχ. 196).

μουλλωτῆ (ἡ)=ἀμίλητη, μουλλωχτῆ «μ ι ᾶ ν ὄ -
χ τ α μ ο υ λ λ ω τ ῆ =μιά νύχτα ἀμίλητη»
(στίχ. 17).

μουρρωμένη (ἡ) = κρυμμένη ἀπὸ φόβο. Ἄλλος
ἐντονώτερος χαρακτηρισμὸς τοῦ μουλλωτῆ
«μ ι ᾶ ν ὄ χ τ α μ ο υ ρ ρ ω μ ἔ ν η =μιά
νύχτα κρυμμένη ἀπὸ φόβο» στίχ. 17, 387).
μπλάσει τὸ ρ. μ π λ ᾶ σ κ ω =συναντῶ (στίχ. 339).

Ν

νάεν,=σᾶν νά, «ν ᾶ ε ν ρ ῖ ψ ε ι =σὰ νὰ ἐρ-
ριψε» (στίχ. 202).

νάκκον ἢ νακκουρίν=λίγο, λίγη. Μποροῦσε νὰ

γράφεται, «ἐνα κουρίν»=ἐνα βραχύ,
«τς χι' ἔμεινε ννάκκον ὄραν»=
κι' ἔμεινε λίγη ὄρα» (στίχ. 42) «τς χι'
ἔδκιαλοῖσ τὴν νακκουρίν»=καὶ
σκέφτηκε λίγο» (στίχ. 43, 365, 440).
νᾶκραν (τὴν)=ἄκρην (στίχ. 535).
νεκατωεῖαν (τὴν) βλ. λ. ἐνεκατωθήκα-
σιν (στίχ. 482, 612).
νεπαμένοι (οἱ)=οἱ ἥσυχοι, οἱ ἀναπαυμένοι

«τς χι' εἶμαστον νεπαμένοι»=
καὶ εἶμαστε ἥσυχοι» (στίχ. 190).
'νιν (τὸ)=τὸ ἕνιν (στίχ. 185).
νοτάν (τὸν) ὄν. ὁ νοτάς=τὸ διαμέρισμα «ἐνε-
ηγστον νοτάν του»=μπήκε στὸ δια-
μέρισμά του» (στίχ. 107).
ντύθου προστακτ. ἀντὶ τοῦ ντύσου (στίχ.
330, 336).

Ξ

ξανανεκουτρέψουσιν, τὸ ρ ξανανεκουτρέψω
=ξαναράξουμε (στίχ. 491).
ξαιπολύσω, τὸ ρ ξαπολύω=ἀφίνω ἐλεύθε-
ρο (στίχ. 288).
ξηλαμπρατχίσασιν, τὸ ρ. ξηλαμπρατχιάζω, καὶ

ξηλαμπρατχίζω=ξεφλογίζω, ἀρπάζω φω-
τιά, «τς χι' οὔλα ξηλαμπρατχίσασιν»=κι' ὅλα
ξηλαμπράκισαν» (στίχ. 29).
ξημαντρίζω=βγάζω ἀπ' τὴ μάντρα τὰ ζῶα
(στίχ. 288).

Ο

ὀρπίζω=ἐλπίζω «τς χι' ὁ Θεὸς ὀρπίζω
νᾶν μητά μας»=κι' ἐλπίζω ὁ Θεὸς
νᾶναι μαζί μας». (στίχ. 336).
οὔλα= (στίχ. 9).
οὔλα=ὡσάν «τς χι' ἔμοιαζεν οὔλα

τὸν νεκρόν»=κι' ἔμοιαζε σάν τὸν νε-
κρόν» (στίχ. 90, 306).
ὄφκαιρα (τὰ)=τ' ἀδειανά, τὰ κενά, «ἐμᾶς
μὲς χέρκα ὄφκαιρα»=ἐμᾶς μ' ἀ-
δειανά χέρια» (στίχ. 189).

Π

παῖδκια (τὰ)=οἱ νέοι, τὰ παιδιά «μιάκοπη
παῖδκια τοπιανοὶ»=μιά ομάδα
παιδιά ντόπιοι» (στίχ. 230, 258, παῖδκιος
322).
παναῦριν (τὸ)=τὸ πανηγῦρι (στίχ.) 129, 268).
'πονωθκιδν=ἐπίρρ. 'πάνωθε «ἐλάμπασιν
'ποὺ πανωθκιδν=ἐλαμπαν ἐπάνω-
θε» (στίχ. 13, 530).
παρალάση, τὸ ρ. παρελαύνω,=κάμνω νὰ
περπατήσουν πέρα. Στὴν περίπτωση τὴ δική
μας, διώχων τὰ πουλιά πρὸς τὸ μέρος ποῦ-
ναι τὰ ξώβεργα: «ἔταξά τον τὸν ἄ-
χαρον νὰ πᾶ νὰ παρალάση»=
τὸν πρόσταξα τὸν ἄχαρο νὰ πάει νὰ «ἐ-
λάσει» διώξει τὰ πουλιά» (στίχ. 227).
Παρασκευόννηταν (τὴν)=Νύκτα τῆς Παρα-
σκευῆς. (στίχ. 12).
παρούδκια (τὰ)=τὰ μαρούτια. 'Ὀν, ἐν πα-
ροῦτι (τὸ) (στίχ. 259).
Παχπίσκοπε κλητ. Παχπίσκοπος (ὁ)=ὁ 'Αρ-
χιεπίσκοπος «Παχπίσκοπε Τς χι-
πρια ἐ»=Ἀρχιεπίσκοπε Κυπριανέ» (στίχ.
134, 463).
παστρέψω (νὰ)=ξεπαστρέψω «ποὺ τοὺς
Ρωμηοὺς τὴν Τς χι' ὑπρόν νὰ πα-
στρέψω»=νὰ καθαρίσω τὴν Κύπρο ἀπ'
τοὺς Ρωμηοὺς» (στίχ. 174).
'πεῖν (τὸ)=τὸ εἰπεῖν, τὸ λόγο σου «πριχοῦ
νὰ πεῖς τὸ 'πεῖν σου»=πρὶν νὰ πεῖς
τὸ λόγο σου» (στίχ. 196).
'πεισκάζετε, τὸ ρ. 'πεισκάζω=βλέπω ξε-
βγάζω, «τς χι' ἐν τὸ 'πεισκάζετε

=καὶ δὲν τὸ βλέπετε» (στίχ. 425).
πελλάραν (τὴν)=τρέλλαν. πελλὸς = τρελλὸς
(στίχ. 457).
πέρα (τὰ)=τὰ ξένα «ἐπῆαν πέρα»=ἐπῆγαν
στὰ ξένα». (στίχ. 230, 231).
περίτου ἐπίρρ.=περισσότερο «ἐν νὰ γενῆ
περίτου»=θὰ γίνῃ πιὸ πολὺ» (στίχ. 45,
70, 72, 73, 418, 458).
'πέρκαλλος (ὁ)=ὁ ὑπέρκαλλος, ὁ ὡραιότατος,
ὁ ὁμορφος (στίχ. 357).
πιδκιαῦλιν (τὸ)=ὁ πιτιάυλος. 'Ὁ αὐλός. «τς χι'
ἔπαιξα τὸ πιδκιαῦλιν μου»=κι'
ἔπαιξα τὸν αὐλὸ μου» (στίχ. 249).
πικράντερος (ὁ)=πικρόχολος, (στίχ. 187).
Πίτσιλλους (τοὺς) ὄν. ὁ Πίτσιλλος=ὁ κά-
τοικος τῆς περιφερείας Πιτσιλιά, τῆς Κύ-
πρου, ποὺ χαρακτηρίζεται γιὰ τὸ ἰδιότυπο
τοῦ τρόπου ποὺ ντύνεται (στίχ. 59).
πκερώννω τὸ ρ. πκερώννω=πληρώνω
(στίχ. 253).
πκιδν=πιά (στίχ. 382).
'πολιφάιν=ἀπολιφάδι (στίχ. 242).
ποξᾶν ἀντί, μποξᾶν=μπόγος (στίχ. 325).
'ποχαιρετᾶ. Τὸ ρ. 'ποχαιρετᾶ=ποχαι-
ρετᾶ «ἐθάρρειες 'ποχαιρετᾶ
«ἐνόμιζες πὺς ἀποχαιρετᾶ».
'ποσπάζεται=ἀποσπάζεται γλυτώνει «ποσπά-
ζεται ἡ ζωὴ του»=γλυτώνει ἡ ζωὴ
του (στίχ. 194, 195) 'ποσπαστῆς
(στίχ. 28).
'ποσταμένος (ὁ)=ἀποσταμένος (στίχ. 324).
'πο' τς χι' τα ὄδε=ἀπ' ἐκεῖ τὰ ὄδε, ἀπὸ ξα-
ναρχῆς πάλι, (στίχ. 190).

πουμπουρκά (ἦ)=μπουμπουνιά, βροντή «ἡ πουμπουρκά της=ἡ βροντή της» (στίχ. 8).
 πουπανωθκιδὸν ἐπίρρ.=ἀπὸ πάνωθε (στίχ. 356).
 πριχοῦ=πρίν «πριχοῦ νὰ πεῖς=πρίν νὰ πεῖς» (στίχ. 196).
 πυρομαχεῖ τὸ ρ. πυρομαχῶ, πυρο-

μαχεῖς, πυρομαχεῖ=τὸν σιγοκαίει «πυρομαχεῖ τον πάντα π'ἀπέσσω ἢ ἀζούλα=τὸν σιγοκαίει πάντα ἀπὸ μέσα του ἢ ζήλεια (στίχ. 159).
 πωρνὸν (τὸ)=τὸ πρωτὶ, τὸ πρωϊνό, «ἀσ' εὔρη μέρα τὸ πωρνὸν=ἀν' εὔρει ἢ μέρα τὸ πρωτὶ (στίχ. 39, 98, 454).

Ρ

ρέξουμεν, τὸ ρ. ρέσω=διέρχομαι, περνῶ, διαβαίνω «νὰ ρέξουμεν χωστά=χωστά=νὰ περάσουμε κρυφά=κρυφά» (στίχ. 337).

ῥκὸς (τὸ)=τὸ χρέος, «τ'χαι ἐν νὰ κερῶσω, ἀν' ἐσχεῖς ρκὸς=καὶ θὰ πληρώσω ἀν' ἔχεις χρέος» στίχ. 254).

Σ

σαντανωμένες (οἱ)=μπερδεμένες, σατανωμένες (στίχ. 407).

σγάφφαν τὸ ρ. σγάφφω=σκάβω, σκάπτω (στίχ. 455).

σ'γοιὰν ἢ σ'γοιὰν (ὡς γε οἶον) ὅπως «σ'γοιὰν εἶχαν=ὅπως εἶχαν» (στίχ. 5, 79, 110, 111, 144, 212, 339, 369, 389, 446, 448, 522).

σέρτουρα (τὰ) μέρτουρα (τὰ)=λωρίδες ὑφάσματος μὲ διάφορο χρῶμα «τ'χαι σέρτουρα τ'χαι μέρτουρα στὰ πόδια του ποδίνες=καὶ λουριά—λουριά ρούχα στὰ πόδια του ἕνα γύρω καὶ ποδίνες (στίχ. 60).

σιανὰ ἐπίρρ.=σιγανά (στίχ. 396).

σιερένην (τὴν) σιδερένια (στίχ. 303).

Σκάλα (ἦ) Ἄλλο ὄνομα τῆς Λάρνακος, πόλεως τῆς Κύπρου, πού εἶχε τότε ὄλα τὰ Προξενεῖα σ' αὐτὴν (στίχ. 30).

σταλαμὴν (τὴν)=στιγμὴν (στίχ. 349).

στραοπελέτχιν (τὸ)=ἀστροπελέκι (στίχ. 202).

στραφεῖν (τὸ)=ἡ ἐπιστροφή. (στίχ. 219) Βλ. καὶ λ. θέμι.

χειλή (τὰ)=χεῖλη (στίχ. 390).

χειροττερεύκετε, τὸ ρῆμα χειροττερεύκω=χειροτερεύω, (στίχ. 246).

χέπει (τὴν)=τὴν σκέπει. Τὸ ρῆμα χέπω=σκέπω. Μιά κυπριακὴ φράση ἐπίκληση—Παναῖα μου τ'χαι' ἔσχεπε τ'χαι' ἔβλεπε τὸ παιῖμ μου=Παναγιά

μου σκέπει καὶ φύλαγε τὸ παιδί μου» (στίχ. 179).

χερβόλισεν, τὸ ρ. χερβολίζω καὶ χεβρολιάζω (χερβολίζω)=ἀρπαξε στὸ χέρι του (στίχ. 258).

χέρκα (τὰ)=τὰ χέρια «μὲ χέρκα σταυρωμένα=μὲ χέρια σταυρωμένα» (στίχ. 83).

χονώννετς, τὸ ρ. χονώννω=χύνω (στίχ. 481).

χύλλου (τοῦ)=τοῦ σκύλλου «μῆτε τοῦ χύλλου=οὔτε τοῦ σκύλλου» (στίχ. 16).

υφτὸς (ὁ)=ὁ σκυφτός (στίχ. 133) Βλ. καὶ δησόφροδος.

συλλόβρωτοι = μονομιᾶς, πειθαρχημένα (στίχος 515).

συλλούριτχην=ξεσχισμένην σὲ λουρίδες—λουρίδες (στίχ. 59).

συναρπαρτιὰν (τὴν)=Τὴ συνοδεία του ἐμὲ τὴν συναρπαρτιὰν του=μὲ τὴ συνοδεία του» (στίχ. 92).

συντύχετε, τὸ ρ. συντυγάννω=ὁμιλῶ «ἐτε μου το συντύχετε=πῆτε μου το ὁμιλεῖτε» (στίχ. 99, 291. (συντυχάν τὴν) 299 καὶ 304, 364, 382, 386, 402).

συνώταιρη (ἦ)=σύγκαιρη «ἡ ρωμηοσύνη ἐφ φυλὴ συνώντ'χαιρη τοῦ κόσμου=ἡ ρωμηοσύνη εἶναι φυλὴ σύγκαιρη τοῦ Κόσμου» (στίχ. 177.)

Τρασύλια (τὰ)=τὰ τραγιά (στίχ. 182).

τριυργκασμένοι (οἱ) βλ. λ. ἐτριυργκασαν (στίχ. 509).

τσιμπίν=λίγο (οἱ Τοῦρτχοι ὅτι τ'χαι μείνασιν τσιμπίν τ'χαι' ἔδκιαλοοῦνταν=Οἱ Τοῦρκοι καθὼς ἔμειναν λίγο καὶ συλλογοῦνταν» (στίχ. 208, 366, 402).

τ'χαιρὸν (τὸν)=καιρὸς ὄν. ὁ τ'χαιρὸς=ὁ καιρὸς «...νὰ κάμουν τὸν τ'χαιρὸν=νὰ κάμουν τὸν καιρὸν» (στίχ. 4).

τ'χλλάττην (τὸν)=τὸν δήμιος τ'χελλάτης (ὁ)=δήμιος (στίχ. 131, 200, 270, 418, 443, 529, 541) βλ. καὶ λέξη χαζίριν.

Τ

τ'απισὸν =ξωπίσω «τ'χαι τ' ἀπισὸν ἄλλους πολλοὺς=καὶ ξωπίσω ἄλλους πολλοὺς» (στίχ. 428).

ταύραν τὸ ρ. ταυρῶ=τραβῶ, ὑποφέρω (στίχ. 540).

τόκαν (τὴν) αἶγαν τόκαν=αἶγα πού ἔχει ἤδη γεννήσει. «μιὰν τόκαν τ'χαι μιὰν ἀτροφη ν=μιὰν γεννημένη αἶγα καὶ μιὰν ἀγεννη» (στίχ. 220).

τοπιανοὶ (οἱ)=ντόπιοι βλ. λ. παιδκια (στίχ. 230, 261).

Τουρτχιάν (τὴν) Τουρκιά «εἰς τὴν Τουρτ'χαι ν=Στὴν Τουρκιά (στίχ. 2).

Τσερκατχὴν (τὴν)=Κυριακὴ (τὴν) (στίχ. 225).
 τσεφαλή (ἡ)=κεφαλὴ «ἡ τ σ h e φ α λ ῆ σ ο υ
 π ρ ὶ τ η=πρῶτο τὸ κεφάλι σου» (στίχ. 54)

τσειμίζω=κοιμίζω βάζω νὰ κοιμηθοῦν (στίχ.
 239).
 τσιύρης (ὁ)=Ὁ κύρης, ὁ πατέρας (στίχ. 327, 331,
 332, 336).

Υ

ὕλαντρον (τὸ)=τὸ βασουφροντωμένο δέντρο (στίχ.
 183).
 ὕστερκάν (τὴν)=στὸ τέλος (σ τ ῆ ν ὕ σ τ ε ρ -

κ ἄ ν τ ῆ ς π ρ ο σ ε υ κ ῆ ς = στὸ τέλος
 τῆς προσευχῆς» (στίχ. 395.).

Φ

φαραγγιστὴς τὸ ρ. φ α ρ α γ γ ῖ ζ ο υ μ α ῖ =
 πιάνω τὰ φαράγγια μέσα, φεύγω γρήγορα
 νὰ πάεις νὰ φαραγγιστῆς=
 νὰ πᾶς νὰ φύγεις γρήγορα» (στίχ. 37).
 φευκός (ὁ)=Ὁ φευγός «ἀ φ' φ ὕ ω ὀ φ ε υ -
 κ ὸ ς μ ο υ = ἀν φύγω ὁ φευγός μου»
 (στίχ. 48).

φιρμάνιν (τὸ)=Ἡ διαταγὴ φ ι ρ μ ἄ ν ι ν ' π ο ὺ
 τ ῆ ν Π ὀ ρ τ α ν=Διαταγὴ ἀπὸ τὴν Πύλην»
 (στίχ. 32, 134).
 φικιά (τὰ)=αὐτιά (στίχ. 278).
 φοέραν (τὴν)=φοβέραν (στίχ. 446).
 φοητκασμὸν (τὸν)=τὸ φοβέρισμα (στίχ. 406).
 φυλλοκάγκια ἀντὶ τοῦ φυλλοκάγκια (στίχ. 352).

Χ

χαζίριν ἡ λέξη τουρκ.=ἔτοιμα «τ σ h e λ λ ἄ -
 τ η ν τ σ h α ῖ κ ρ ε μ μ α σ τ α ρ κ ἄ ν
 ν ἄ τ ἄ σ h e τ e χ α ζ ῖ ρ ι ν=τὸν δήμιον
 καὶ τὴν κρεμμάλα νὰ τᾶχετε ἔτοιμα» (στίχ.
 131, 163, 270, 418, 433, 518). Βλ. καὶ λέξεις
 τ σ h e λ λ ἄ τ η ν καὶ κ ρ ε μ μ α σ τ α ρ -
 κ ἄ ν.

νέμουν προκηρύξεις» (στίχ. 162, 263, 265,
 307).

χαϊριν ἡ λέξη τουρκ.=προκοπή, εὐδοκίμηση
 (στίχ. 503).

χαρούσιμος (ὁ)=χαρούμενος (στίχ. 323, 523).
 χάψη (ἡ) τουρκ. λέξη=φυλακὴ (στίχ. 241) Βλ.
 καὶ λέξη χ α ψ ω μ ἔ ν ο ν.

χάκιν ἡ λέξη τουρκ.=τοὺς ἀξίζει, πρέπει τοὺς,
 τοὺς ταιριάζει «ὁ θ ἄ ν α τ ο ς ἔ ν χ ἄ κ -
 κ ι ν τ ο υ ς=ὁ θάνατος ταιριάζει τοὺς»
 (στίχ. 452).

χαψωμένον (τὸν) τουρκικὴ λέξη=τὸν φυλακισμέ-
 νον (ἔ σ h e ῖ ' π α φ ῆ τ η ς μ' ἔ σ h e τ e
 δ ἄ μ ἔ σ α χ α ψ ω μ ἔ ν ο ν=ἐν' ἀπὸ τότε
 ποὺ μ' ἔχετε φυλακισμένον ἐδῶ μέσα» (στίχ.
 215).

χαράμιν ἡ λέξη τουρκικὴ=ἀδικοδοσμένο, ἀνευ-
 λόγητο, κείνο ποὺ δὲ θέλει ὁ Θεὸς «χ α ρ ἄ -
 μ ι ν τ ο υ ς ' π ο ὺ τ ὸ θ Ἐ ὄ ν τ ῆ ς
 μ ἄ ν α ς τ ο υ ς τ ὸ γ ἄ λ α ν=ἀνευλό-
 γητο ἀπ' τὸ Θεὸ τὸ γάλα ποὺ τοὺς βύζαξε
 ἡ μάνα των» (στίχ. 236).

χώννεται τὸ ρ. χ ὶ ν ν ο υ μ α ῖ =κρύβουμαι.
 Καὶ ὁ «χ ω σ τ ὸ ς»=τὸ κρυφτοῦλι «π ο ὺ
 θ ἄ ρ ρ ε ῖ ε ς π ὶ ς χ ὶ ν ν ε τ α ῖ =ποὺ
 νόμιζες πὺς κρύβεται» (στίχ. 18).

χαρκιά (τὰ)=τὰ χαρτιά, οἱ προκηρύξεις «χ α ρ -
 κ ι ἄ ν ἄ δ κ ι α μ ο ῖ ρ ἄ ζ ο υ ν=νὰ δια-

χώρκα=ἐπιρρ. χῶρκα, ξεχωριστά (στίχ. 510). Ἄν
 τονίσουμε τὴ λέξη στὴ λήγουσα «χωρχά»=
 χωριά (τὰ).

χωστοῦσιν τὸ ρ. χ ὶ ν ν ο υ μ α ῖ βλ. λ. χ ὶ ν ν ε τ α ῖ (στίχ.
 128).

χωστῶντα=κρυφά—κρυφά (στίχ. 329) καὶ χ ω -
 σ τ ἄ - χ ω σ τ ἄ =κρυφά—κρυφά (στίχ. 337).

Ω

ῶστη, ἐπιρρ.=ῶσπου, ἔως, ὅτου, «ῶ σ τ η ν ἄ
 κ ἄ μ ο υ ν τ ὸ ν τ σ h α ῖ ρ ὸ ν ν ἄ ἄ ρ -
 τ σ h e ὕ κ η ν ἄ σ τ ο ῖ β ἄ ζ ε ῖ=ῶσπου

νὰ κάμουν τὸ καιρὸν ν' ἀρχίζει νὰ στοιβά-
 ζει» (στίχ. 4).

